

O NEKIM BRATOVŠTINAMA OTOKA HVARA

*Remigio Bučić**

BRATOVŠTINA SV. MILOSRĐA (Hvar)

Dne 6. II. 1579. g. apostolski vizitator Valier objavi potrebu da se u Hvaru osnuje zavod za pomoć siromasima, koji je 8. II. i osnovan. Kako je to bio treći dan od obavljene procesije na uspomenu događaja o Sv. Doroteji, kada je 1510. g. u buni ubijeno 20 plemića, on naredi da se ta procesija prozove procesijom Sv. Milosrđa (processio St. ae Charitatis) i taj dan da se kupe milodari.¹ Iste godine Ursula Duirini, nećakinja Zakarije Duirini, u ugovoru o mirazu, stavi zahtjev, da umre li bez poroda, miraz ima pripasti »... in procuratores Charitatum huius civitatis et hoc distribuenda pauperibus«.² Julija, udova Antuna Lucića. oporukom od 9. VII, 1584. g. ostavi kuću zvanu »Torre« u Hvaru blizu kule (Torre) Vidali »alli poveri di Gesu Christo« (tj. društvu Charitas) uz uvjet da nitko ne smije ući bez privole njezinog nasljednika, u svrhu da se kula sačuva, a da po smrti tog nasljednika ima hvarski biskup ili njegov vikar da čuva kulu i red i moral u njoj.³

Knez-providur Francesco da Mosto 10. VI. 1586. g. izdaje odredbu o pobijanju presuda izdatih u odsutnosti, u kojoj je ustanovio da taksa od jednog »mocenigo« kao kazna ima da ide u korist bratovštine Presv. Sakramenta i društva Charitas po pola.⁴

Nikola Jakšić oporukom od 20. VII. 1594. g. odredi, da u slučaju da bi se njegovi baštinici pravdali zbog zemlje Volnjak na Visu, da ista zemlja ima pripasti bratovštini Presv. Sakramenta i društvu »della Carita«, po pola.⁵ Kanonik Andrija Bertučević (Bertuzzi) pok. Ivana, pok.

* Ovaj rukopis kao i cjelokupna ostavština Remigia Bučić se čuva u Centru za zaštitu kulturne baštine (NP).

¹ Valier, Vizitacija (D. Domančić, Valierova vizitacija na otoku Hvaru i Visu. Arhivska građa otoka Hvara, I, Hvar 1961; Vidi također prijevod: J. Franulić, Valierova vizitacija hvarske biskupije 1579. Hvar 1976).

² Iz ugovora, prijepisa, u arhivu Machiedo (dalje M.).

³ Oporuka, prijepis kod mene (vidi: G. Novak, Testament Hanibala Lucića i njegove nevjeste Julije. Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, VIII/1—2, Beograd 1928.).

⁴ S. Ljubić, Statuta et leges civitatis Budue, civitatis Scardonae, et civitatis et insulae Lesinae (dalje: Ljubić, Statut). Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium, vol. III, Zagreb 1882—3, p. 297, 298.

⁵ Oporuka u arhivu M.

Andrije, oporukom od 29. I. 1618. g. odredi prihode jednog vinograda u Milni na Visu, da se svake godine kupi 40 lakata raše za odijevanje siromaha u Hvaru ili Starigradu, a ako bi baštinik to zanemario, da mogu »i procuratori della Charità di poveri di Christo in citta di Lesina«, to tražiti.⁶

Godine 1618. prokuratori bratovštine Presv. Sakramenta u Hvaru bili su istodobno i predsjednici »della Carità«.⁷

Godine 1694. predsjednika »alla Charità izabrao je 25. VII. knez-providur Bragadin.«⁸

Protiv onih, koji nisu poštivali red ustanovljen brušketom za lov srdela u poštama, izrekla bi se kazna do 50 dukata globe, od koje bi polovica išla u korist »Scola della Carità«, a polovica stražaru (cavalier).

Godine 1711. Charitas je posjedovala jednu kuću na Placi u kojoj je 8. VIII. sastavljena oporuka Ivana Pape iz Neretve (»in casa della Scuola della Carita posta in piazza«).⁹

16. II. 1732. g. neki Giov. Battista Vaccali iz Bergama izjavi pred notarom svoju oporuku »in casa della scuola della Carità chiamata Gabella, situata alla Riva del Mare sopra il publico Molo detto Vidali di questo Borgo«.¹⁰ To je ona »Torre« koju je 1584. g. Julija, udova A. Lucía, bila oporučno zapisala.

Profesor teologije i hvarski kanonik dr Ivan Dubravčić, ostavljajući oporukom 17. VIII. 1802. g. sve svoje knjige biblioteci hvarskog Kapitola, odredi da, kada bi njegovi baštinici uspjeli poništiti taj zapis, onda se sve knjige imaju dati »a beneficio dell 'Ospitale de' Poveri«, tj. društva Charitas.¹¹ Istome špitalu »dei Poveri« ostavi 6 lira Kata Gjuiričić, udova Dominika Karkovića, oporukom od 7. XI. iste godine.¹²

Kada je 1812. g. u Hvaru osnovana »Comissione Amministrativa degli Ospitali, Ospizi ed altri stabilimenti di Publica Beneficenza« prestate djelovanje zavoda Charitas (»scuola della Carità dei prossimi«) osnovanog, kako je gore rečeno, 1579. g. po apostolskom vizitatoru Valieru i, nakon privremene obustave oko polovice 18. stoljeća, obnovljen 1779. g. po biskupu Straticu.

Scuola della Carità imala je svoj statut; podmirivala je troškove s prikupljenim doprinosima i prihodima vlastitih nekretnina, a troškovi su bili za izdržavanje siromaha (»poveri vergognosi«) i oltara Presv. Križića u katedrali, te za čitanje misa za duše svojih dobročinitelja. Nova »Comissione Amministrativa« preuze ne samo sve prihode i izdatke zavoda Charitas, nego i troškove za izloženu djecu i njihove dojilje koji su ranije bili na teret Općine.¹³

Godine 1819. nastala je podjela. Upravljanje bolnicama (Ospizi) ušlo je u djelokrug nove »Comissione degli Ospizi« s brigom oko izložene

⁶ Oporuka u arhivu M.

⁷ Podatak u istom arhivu.

⁸ Somm. e Repert., kod mene.

⁹ Oporuka u arhivu M.

¹⁰ Isto.

¹¹ Isto.

¹² Isto.

¹³ Spis u arhivu M.

djece i bolesnika u bolnici, a stvorena je posebna »Commissione di Pubblica Beneficenza« kojoj su predani prihodi i imanja što su pripadali bivšoj Scuola della Carità, te nekretnine u starigradskom polju, koje je držao viški špital, a pripadale su hvarskom špitalu, jer ih je ovome bio ostavio Julio Jakša oporukom od 12. V. 1667.¹⁴

¹⁴ Isto.

»LE POVERETTE« (Hvar)

O tome imamo samo jednu vijest, naime, kodicil Petra Hektorovića od 30. VI. 1571. g. kojim je odredio da sve četiri sobe njegove kuće u Hvaru, blizu kuće Paladini (»che tutte le quatro stantie dela casa esistente nella città di Lesina apreso la casa di Paladini«), budu vječno za siromašice, koje služe Bogu, a nemaju odakle plaćati najamninu, te za djevojke i udovice koje će uvesti unutra opor. komesari, ali da se nikako ne smiju uvadati muškarci ni udate žene, ni nikoja žena slabog ponašanja, a kad bi se takova u kući našla ima se odalečiti i mjesto nje uvesti druga.¹ Nije mi poznato da li se ta odredba bila izvršila.

¹ G. Novak, Dva kodicila testamentu Petra Hektorovića. Prilozi za književnost, istoriju i folklor, IV/1—2, Beograd 1924.

BRATOVŠTINA PRESV. SAKRAMENTA (Hvar)

O toj bratovštini nalazim prvu vijest u oporuci Tomazine, žene meštra Pavla Balićevića u Hvaru 29. VIII. 1546. g., kojom određuje da bude pokopana u crkvi Sv. Stjepana u grobu te bratovštine (»dei confrati del corpo de Christo«).¹ Bratovština je već imala nekretnina, jer u kupoprodajnom ugovoru od 1. VIII. 1547. g. između s. Antuna Benkovića i s. Frane Bašića s jedne i Frane Duirina s druge, ona je označena da graniči s istoka s prodanom zemljom u Gojavi.² U Gojavi je bratovština imala kuću koju je 21. XI. 1554. g. dala u najam popu Pavlu de Pace po svojim sucima (guidici) Frani Duimičiću i Frani Gariboldiju, kamerlengu Ivanu-Frani Golubiniću (Colombini) p. Petra i članu Ivanu Krstitelju Golubiniću p. Katarina.³ Taj je ugovor bio 23. VI. 1560. g. na osnovu odluke skupštine bratovštine, održane u sakristiji stolne crkve, proširen tako da je najam imao trajati do smrti popa de Pace, koji je preuzeo obavezu plaćanja kaptolu godišnje 4 lire »pro àniversario Mandice Jussina«, koja je tu kuću bila ostavila bratovštini kao legat, i k tomu svake sedmice čitati misu, nedjeljom, na oltaru Presv. Sakramenta za duše pokojnih bratima, te još u nekim danima. Na spomenutoj skupštini bili su: Ivan Jakšić, Hortenzije Bertučević (Bertucio) i Ivan-Frane Golubinić (Colombino), suci, te Antun Benković, Angjeo de

¹ Oporuka kod mene.

² Spis u arhivu M.

³ Spis, prijepis, kod mene.

⁴ Spis, kod mene.

Angelis, Ivan-Krstitelj Golubinić p. Katarina, Petar Lucić (de Lucis), Ivan-Angjeo Gariboldo, Vicko Gazetić i meštar Ivan Zlatarić, bratimi.⁴ Bratovština je imala nekretninu na Visu 1574. g.⁵ Opet je 7. VI. 1575. g. ugovor bratovštine s popom de Pace preinačen tako da je on preuzeo samo obaveze, pored one 4 lire kaptolu, plaćati bratovštinu godišnje najamninu od 20 libara i o svom trošku kuću popravljati i držati u dobrom stanju. Na ovoj pogodbi bili su: Silvestar Zečić (Leporinus), sudac bratovštine, Kiskić, isto sudac, Piroman Piretić, blagajnik (camararius), Hortenzije Bertučević (Bertucius), Antun Lucić (Lucius), Ivan-Angjeo Gariboldi, Vincenc Piretić, Ivan Gazzari, Andrija Lucić (de Lucis), Ivan-Nikola Benković i Ivan Gazetić, koji su predstavljali većinu bratima.⁶

Apostolski vizitator Valier u svom izvještaju 1579. g. navodi da je desno od glavnog oltara bio »altare Societatis Sni. Corporis Christi«, dakle, bratovštine.⁷ Bratovštini (»alli confrati di Corpus Domini qui a Lesina«) ostavila je Julija, udova Antuna Lucića, oporukom (9. VII. 1584) zemlju Grebulju u položaju Sapuni na Visu.⁸ U korist bratovštine (i u korist Charitasa, po pola) odredi 10. VI. 1586. g. knez-providur Francesco da Mosto globu od 1 »moceniga« što su morali plaćati oni koji su tražili poništenje presuda izdatih u odsutnosti.⁹ Bratovštini (i Charitasu, po pola) ostavio je Nikola Jakšić oporukom od 20. VII. 1594. g. zemlju Volnjak na Visu, za slučaj da bi se njegovi baštinici zbog iste pravdali i pobijali oporuku.¹⁰

Pop de Pace nije redovito plaćao najamninu za gore spomenutu kuću u Gojavi i želio je raskinuti ugovor. Na to je bratovština pristala ugovorom od 27. XI. 1596. g., kojim se pop obavezao platiti zaostali dug, odbivši 18 dukata odmah predanih, a za neisplaćeni dug kaptolu (za mise pok. oporučiteljice Mandice Jussine žene pok. Dra. Paladino) obvezao se prema Augustinu Ivanovu (di Zuanne), koji je bio zakupnik prihoda te ostavštine. Pri tom ugovoru bili su: Jakov Balcilucio, sudac, Augustin Ivanov, kamerleng, Vicko Nicolini, Ivan-Katarin Nicolini, Ferrandin Lupo, Bernardin Piretić, Bartul Stjepanov (di Steffano), Jerolim Pervanić (Pervaneo) i Ivan-Andrija Cingalović, većina bratima.¹¹ 27. VIII. 1605. g. bratovština kupuje zemlju Ruskov Laz u Vrboskoj od Jerolima i Nikole Stalića u Hvaru.¹²

Za bratovštine Presv. Sakramenta uopće, Rim je bio dao propise o mjestu što ga imaju uzimati u procesijama (1608. i 1616. g.); upravitelji bratovštine (prieores) morali su ići ne ispred baldakina iza kaptola, već sa strane baldakina. Godine 1618. prokurator bratovštine bili su istodobno i predsjednici društva Charitas.¹³

⁵ Spis u arhivu M.

⁶ Spis, kod mene.

⁷ Valierova vizitacija.

⁸ G. Novak, o. c. (1928), p. 6.

⁹ Ljubić, Statut, p. 297—298.

¹⁰ Oporuka u arhivu M.

¹¹ Ugovor, kod mene.

¹² Spis u arhivu M.

¹³ Podaci u arhivu M.

God. 1622. bratovština je bila vlasnik zemlje Bilipotok i Špile blizu Hvara na kojima je bio težak Roko Chinetti.¹⁴ God. 1627. bratovština je bila vlasnik zemlje Sutiska blizu Hvara s težakom Lukom Raglinom.¹⁵ Te iste godine (7. VIII.) bratovštini, kao vlasnici maslinjaka i zemlje u Donjem Grablju ostavljenih joj od pok. meštra Jakova Gazetića, a držanih pod zakupom (težastinom) od meštra Roka Chinetti, ovaj prizna da je dužan zaostalu zakupninu lira 1359:10, pa joj na podmiru ustupa: sedam i po motika svojih poboljšica na istim zemljama, vrijedno lira 187:10 po procjeni Jurja Hančevića izabranog od bratovštine i Nikole Druzijanića izabranog od dužnika Roka; težačka prava i poboljšice na zemlji Bilipotok vlasnosti Ivana-Frane Hektorovića i sinova pok. Hektora Hektorovića (Hettoreo) za lira 660 (24 motike po 1.29), s obvezom da će bratovštini davati šestinu od ovoga dijela prihoda do podmire duga; i svoju zemlju Pod Ljubića Brig koju drži težak Ivan Vlahinić; pa veliki kotao za tanganje koji se nalazi u kući izvan gradskih zidina. Pri tom ugovoru bratovštinu su zastupali Bondumijer Hektorović, Kristofor Gariboldi i Vicko Marchioli.¹⁶

29. VI. 1634. g. bratovština je svoju zidinu i vrt tik gradskih zidina u Gojavi dala u zakup Ivanu Ivaniševiću pok. Marka, koji je svoja prava 1672. g. prenio na braću Vidali pok. Jerolima, a ovi 1679. g. privolom bratovštine restaurirale zidinu.¹⁷ Na svojoj skupštini od 17. VI. 1639. g. bratovština odluči da se popravi veliki tabernakul »che si ritrova in cattivo stato senza raggi« i da načine »li detti raggi d'argento indorati«, pa da se u Mlecima nabavi »una contrella nova« od oko 25 dukata.¹⁸ Bratovština je posjedovala jednu kućicu u Gradu, koju je Do-bra, udova Nikole Huheljića držala u najam od vremena svoga djeda. Ona je tu stanovala s kćerkom Katom. Kuća je prvo bila »muraglia et luogo inhabitabile che i forestieri et galeotti venivano entro à giuocare alle carte, facendo diversi sporchezzi«, a zatim je bila pokrivena i uređena za stanovanje.¹⁹ Godine 1639. (18. XI) bratovština je odlučila dati Dominiku Samohod na obrađivanje na 1/2 dva komada vinograda, jedan u Sutisci a drugi iza Sv. Mandaline, koje je prije radio pok. Luka Raglin. Skupština je bila sazvana »à suou di campana giusta l'ordinario«, po nalogu njegovog suca Nikole Valle i riješila je u njegovu korist s 8 protiv 7 glasova.²⁰ Na skupštini bratovštine od 8. VI. 1640. g. primljeni su kao novi bratimi Silvestar Doimi i Nikola Sibiskini.²¹ Bratovština je u stalnoj crkvi imala svoju grobnicu (točnije tri) pred oltarom Presv. Sakramenta. U njoj je 1640. g. bio pokopan Toma Berislavić kao bratim.²² Mihovil Doimiceo oporukom od 16. IX. 1642. g. ostavio je bratovštini (i kaptolu) vinograd Vela Gomila kod Jelse.²³

¹⁴ Isto.

¹⁵ Isto.

¹⁶ Ugovor, prijepis, kod mene;

¹⁷ Podaci u arhivu M.

¹⁸ Isto.

¹⁹ Isto.

²⁰ Originalni spis, kod mene.

²¹ Podatak u arhivu M.

²² Oporuka u arhivu M.

²³ Isto.

Iako je bratovština bila osnovana od plemića, kako je bila tradicija, ipak su u njoj bili uz plemiće i ugledniji građani. Tako su 1642. g. bili članovi građani: Tivaldo Rinaldi, sudac bratovštine, Alvise Nikolić (ili Nikoličić), Vicko Vivis, Nikola Sibiskini, Petar Cinganović (ili Cingalović), Krsto Ostoja, Nikola Valle, Petar Vrbančić, Antun de Piaseri, Frane Valle i Ivan-Dinko Zanne (ili de Zuanne), uz plemiće Zečić (Leporini), Piretić i dr. Od 1643. g. bili su još građani Jakov Fio, Battista Pometti, i Vicko Cvitković. Godine 1656. bili su kao novi članovi primljeni bratimi Petar Zečić (Leporini) pok. Ivana-Dinka, Frane Lupi, Frane Jakša, Aleksandar Gazzari, Julio Jakša Franin, Andrija Vidali, Gabrijel Angelini, Julio Jakša pok. Andrije, Alviže Vidali, sve plemići, te Serafin Grisogono, Dr Stefan Doimi, Grgur Doimi, Vicko Lukšić, Jerolim Sibiskini, Augustin Pervanić (Pervaneo), Alviže Stasini, Pavao Zorzi, Radašević (Radossio), Frane Rinaldi, Vicko Brajković, Grgur Bučić, Ivan-Martin Puletić (Puliteo), Frane Comi, pop Zorzi Fabio, nadpop Pjerotic, kanonik Marchioli i Ivan-Pavao Uberti, sve građani.²⁴ Na skupštini bratovštine od 16. VI. 1656. g. zaključeno je sa 19 protiv 9 glasova da će bratimi koji ne idu za Presv. Sakramentom ni u procesiji ni onda kada se nosi bolesnicima, već se šetaju po Placi ili bave po dućanima, biti kažnjeni s globom od dva kvartuca ulja, ukoliko se ne budu mogli opravdati starošću ili bolešću.²⁵

28. I. 1657. g. bratovština dade Luki Roiću na obrađivanje zemlju Špile izvan grada i vrt na položaju Gornji Dolac »fra le mura di questa citta«, a Grgu Kovačeviću zemlju Sutisku.²⁶ Iste godine Piroman Lucic (Lucis) na skupštini bratovštine reče, da kuća bratovštine koju drži Dobra Huheljčić propada i da se srušio dio krova, a da je od Dobre i Kate Huheljčić »ridotta... in publico postribolo e scolla di meretrici con gran amiratione e scandalo di tutto il vicinato«, pa zato predlaže da se njemu dade na dugogodišnji najam, iako mu nije potrebna, samo da odaleči »dalla facia di casa mia sporchezzi e creature si scandalose«, a da on istovremeno ustupa bratovštini vrt unutar gradskih zidina između njegove kuće i one što drže Huheljčići.²⁷ Bratovština je i negdje u Burgu imala neki vrt.²⁸ Godine 1674. imala je u Gradu jednu zidinu između kuće Piromana Lucića (Lucis) i one Kaurinović.²⁹ Julio Zečić (Leporini), bratim, je oporukom od 18. V. 1674. g. odredio da bude pokopan u grobnici bratovštine, a kodicilom od 8. XI. je ostavio bratovštini sve zlato i srebro u kući i kod drugih u zalogu što se ima iskupiti, naročito »un paro di manini d' oro all' antica«, te naređuje da se od svega dade napraviti »una lampada d'argento et altro« za nakit oltaru Presv. Sakramenta.³⁰ Godine 1689. (1. VII.) »capo« Tadija Carić je predao bratovštini 26 lira, kao dar poslan od udovice Dinka Gratiani, kada se ova preudala.³¹ Godine 1690. »sacrista« pop Petar Bianchini je primio 30 lira da u Korčuli nabavi »colonnate pichole e grande, capi-

²⁵ Isto.

²⁶ Isto.

²⁷ Spis u arhivu M.

²⁸ Iz ugovora 1667. g. u arhivu M.

²⁹ Isto.

³⁰ Oporuka u arhivu M., originalni kodicil kod mene.

³¹ Podatak u arhivu M.

telli, et piedestalli per il sepolcro Santo«.³² Bratovština je 1691. g., po kamerlengu-blagajniku Tomi Bonfioli, sucu Tadiji Cariću, te prokuratorima Dominiku Barbis i Petru Politeo, dala na sađenje loze i obrađivanje zemlju Grebulja u Velompolju na Visu Dominiku Peribonio (na treću).³³ A 1693. g., dala je također na obrađivanje zemlju Purselo u istom Velompolju, na treću.³⁴ Godine 1695. dade na obrađivanje zemlju Baršća na Visu Nikoli Karuzi (Caruza) pok. Ante.³⁵

Kada je oko 1692. g. conte Jakov Radošević (Radossio) predlagao da će na svoj trošak podignuti novi oltar Presv. Sakramenta s tabernakulom, uz uvjet da mu bratovština ustupi za njega i njegove nasljednike onu od tri grobnice u sredini, bratovština je bila pristala, ali izgleda da nije dobila privolu biskupa.³⁶ 1694. g. bratovština je sklopila ugovor za izgradnju tog oltara s Pavlom Tremignon iz Mletaka (poblize o toj gradnji rečeno je u mom članku o stolnoj crkvi).³⁷ Bratovštini je ostavio novčani legat Bartul Lupi pok. Jakova oporukom od 31. V. 1966. g.³⁸ Bratovština je na Visu imala i zemlju za Volnjak koju je 1703. g. dala na sađenje loze i obrađivanje Mihovilu Buldun pok. Petra.³⁹ Godine 1711. još nije bilo uređeno pitanje one kuće u Gradu, koju su jednom držali Huheljići, i zemalja koje je Piroman Lucić nudio u zamjenu. Te godine bratovština je kupila na dražbi zemlju Sapuni na Visu, koju je pok. Ivan Ivanić (Ivaneo) bio dao u залог za dug od 1000 lira.⁴⁰ Ovu je zemlju potom bratovština dala na sađenje loze Jakovu Bubiću pok. Bartula.⁴¹ God. 1715. bratovština je dala Kuzmi Novaku na livel vrt Gornji Dolac »dietro le mura della città sotto le porte Badoere«.⁴² Dne 29. IV. 1716. g. knez-providur Anzolo Pasqualigo je osudio na globu od lira 6:41 Antuna Bučića što je dao da se njegov pokojni sin sahrani u grobu bratovštine bez njezine dozvole.⁴³ 1720. g. je po nalogu istoga kneza-providura bio sastavljen katastar nekretnina (zemalja) bratovštine, koja je bila i vlasnica uvale Milna.⁴⁴

Među nekretninama, koje su se po odluci mletačke vlade od 24. X. 1739. g. imale prodati na javnoj dražbi 11. XII. kod Sv. Jakova u Mlecima, bile su i one ostavljene bratovštini od: pok. meštra Roka Chinetti (za dug) 1627., nekog Bilića 1663., pok. Ivana Ivanića (za dug) 1709., pok. Nikole Michieli Vitturi baštinika pok. Jelene Fasaneo 1719. i gge. Vidali za izvršenje oporuke pok. Nikole Vidali 1716. g.⁴⁵ Među onima koji su držali zemlje bratovštine na Visu bio je 1742. g. i »conte Delupis«.

Godine 1745. bratovština, sa smanjenim prihodima, nije mogla pokrивati ni polovicu potrebnih troškova, pa je na skupštini od 27. VI.,

³² Isto.

³³ Ugovor, prijepis kod mene.

³⁴ Isto.

³⁵ Pismo u arhivu M.

³⁶ Podatak u arhivu M.

³⁷ Ugovor, prijepis kod mene.

³⁸ Oporuka u arhivu M.

³⁹ Pismo, kod mene.

⁴⁰ Podatak u arhivu M.

⁴¹ Ugovor, kod mene.

⁴² Podatak u arhivu M.

⁴³ Podatak u arhivu M.

⁴⁴ Isto.

⁴⁵ Prijepis, kod mene.

gdje je bilo 12 članova, zaključila da svaki bratim ima godišnje dopri-
našati 4 lire voska, ili odgovarajući iznos, kao milostinju za oltar, a
jedan izabrani član ima te doprinose bezobzirno utjerivati. Ova obaveza
imala je trajati deset godina, a onda će bratovština, prema rezultatu, ili
nastaviti ili obustaviti rad. Za ovu odluku 9 je glasalo za, a 3 protiv.⁴⁶
Štednja voska bila je uzrokom jedne prepirke s biskupom Cezarom Bo-
najuti. Bratimi bi gasili svijeće čim bi biskup na povratku s procesije
položio Svetotajstvo na oltar. Uslijed biskupove zabrane i pritužbe bra-
tovštine, generalni providur je 28. VII. pisao hvarskom knezu da po-
stupak bratima nije ni pristojan, niti se može opravdati štednjom voska,
da bratimi mogu svijeće gasiti tek onda kad biskup siđe s oltara i uputi
se u sakristiju, pa neka knez nastoji u tom smislu stvar urediti.⁴⁷ Na
Tijelovo, pak, bio je conte Nikola Lukšić (Luxio), prokurator bratov-
štine, klekao blizu oltara (na drugoj stepenici), pa mu je biskup nare-
dio da se digne s mjesta koje mu ne pripada. Lukšić je šutke odstupio,
ali smatrajući biskupovo ponašanje protivnim privilegijama bratovštine
on se prituži vladi i na susjednu osminu bratimi se ustegoše od nošenja
svijeća, zbog čega im biskup zaprijeti crkvenom kaznom, a knez odredi
da se oni zatvore. I o redu i mjestu u procesiji je također bio spor.⁴⁸
Ne znam kako je spor završio.

Godine 1747. bratovština je nastojala utjeravati svoje tražbine. Tu
je bio: level za kuću »in Borgo sotto S. Nicolo« od 1661. g.; zakup za
otočić u vrbovačkoj luci (»Scoglietto nel Porto di Varbosca«) od bašti-
nika p. Vicka Dimitri (Kačić) od 1664. g.; legat ulja od baštinika p. Ni-
kole Vidali; zakupninu kuće »qui in Città le Porte Badoere«; onda takse
za upis u bratovštinu (»per entrar in Scolla«) od baštinika: p. Agustina
Pervaneo, p. Pavla Zorzi, p. Jakova Hektorovića p. Kazimira, p. vikara
Jurja Fabio, p. Luke Perasti p. Ante, p. Marina Zečića (Leporini), p.
Petra Stalio; dug p. conte Jakova Radossio iz 1682. g.; dug srdela od
baštinika p. Frane Jakša p. Ante; dug masta od Julija Jakše p. Ante
i od conte Delupisa iz 1722. g.⁴⁹ godine 1754. Jakov Barbis bio je zakup-
nik masta od viških zemalja vlasnosti bratovštine, a jamac prema bra-
tovštini je bio conte Ferandin Lupi.⁵⁰

Godine 1776. bratovština se sastojala od niti deset članova, pa je na
skupštini 10. VI. vršena agregacija novih članova. Tada su primljeni:
Marin Jakša, Frane Gazzari, Simon Machiavelli, dr Calafati, dr Mir-
ković-Zarković, Petar Sibiskini, conte Alvize Bučić, Joakim Jakša, Ja-
kometo Boglić, Ivan Raffaelli p. Tome, Markantun Raffaelli p. Tome,
conte Nikola Luxich (Luxio), Frane Rinaldi, Jakometo Rinaldi, Alvize
Doimi, Markantun Raffaelli p. Ante, Zaneto Gazzari, Markantun Gaz-
zari, Nikoletto Machiavelli i Isepo Garbati, a na molbu primljene su u
bratime i gospođe: contesa Anamarija Bučić, Marija Boglić, Marija Ca-
tinelli, Jerolima Catinelli-Machiedo, Cecilija Barbis, Orsola Delupis-Do-
imi, Marija Bergeljčić-Cingalović i Orsina Jakša-Boglić.⁵¹ Bratovština je
još 1796. g. i dalje imala na Visu zemlju Dol, na kojoj su kao »colloni«

⁴⁶ Podatak u arhivu M.

⁴⁷ Isto.

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Spisi u arhivu M.

⁵⁰ Isto.

⁵¹ Isto.

bili conti Delupis, a onda baš contesa Margarita De Lupis-Doimi.⁵² Iz bratovštine je istupio 5. VI. 1798. g. Petar Sibiskini, a 24. V. 1799. g. Markantun Gazzari.⁵³

Na skupštini bratovštine od 6. VI. 1799. g. zaključeno je da se nabavi novi baldakin (»ombrell a quatt' aste«) za 800 njem. for., a ne bude li dovoljno, da se skupi od pobožnih mještana. Kroz 1800 g. sami članovi dali su preko 600 lira. Sa svim troškovima zapao je novi baldakin 14.354:16 lira »di buona valuta« = cekina 299:2:16, ili običnih lira 14.354:16. Račun Carla Coronellija za strukturu i tvrdi materijal iznosio je 3517 lira, a račun Giov. Battiste Barette za franze i slične predmete od zlata 1645 lira. Kod »Giuseppe Zuppo S. Apostolo« nabavljen je »cusin di drappo d' oro« za 28 lira, kod Zuane Salvadorija »che acquisto l' ambrello e face la resteliera per l' aste del baldachino« potrošeno je 18:16 lira, a kod »Angelo Fore in Trezzaria alla Divina Providentia« za »Palme con vasi« 51:10 lira.⁴⁵ 6. VI. 1799. g. dr G. B. Machiedo predao je molbu i bio je primljen za bratima, onda »Archiconfraternita«.

⁵² Isto.

⁵³ Isto.

⁵⁴ Spis u arhivu M.

BRATOVŠTINA GOSPE OD KARMENA (Stolna crkva — Hvar)

Ova »Frataglia della B. V. di Carmine nel Domo« postojala je već 1632. g. pri istoimenom oltaru. Bratovština je imala svoju grobnicu, ili svoje grobnice, u kapeli Gospe od Karmena.

BRATOVŠTINA OD CINTURE (Crkva Sv. Nikole — Hvar)

Ova bratovština je rano postojala, ali prva vijest o njoj nalazi se u oporuci Julije, udove Luke Raduhnića, od 3. XI. 1723. g. kojom određuje da bude pokopana u crkvi augustinaca (Sv. Nikole), jer da je upisana »nella Confraternita dei Centurati«.¹ Dakle, tu su i žene mogle biti članovi. Isto tako odredio je i Vicko Lisica iz Grablja u oporuci od 27. III. 1728. g. On je ostavio retorcu B. D. od Centure (u toj crkvi) svoju kuću u Burgu.²

ŠKOLA (BRATOVŠTINA?) SV. BARBARE (Hvar)

(»Scuola di Santa Barbara ossia de' Bombardieri«)

Među troškovima što ih je plaćala hvarska općina oko 1620. g. nalazi se i onaj od lira 7:44, za dva glavna (capi) topnika (bombardieri) u Fortici i od lira 558 za šest učenika ili vježbenika topnika (»scolari

¹ Oporuka u arhivu M.

² Isto.

bombardieri») godišnje.¹ Po tome, u vezi s vijesti iz 1804. g. koju ću sada navesti, moglo bi se zaključiti da su ti topnici sačinjavali već u 17. stoljeću neke vrsti bratovštine s glavnim zadatkom školovanja mladih topnika. Naime, »Scuola di Santa Barbara ossia dei Bombardieri«, koja je imala i svoja pravila, bila je 1804. g. izabrala za predsjednika Josipa Devecchija, koji je bio »regio amministratore daziale« u Hvaru. Protiv tog izbora, braća Simon i Zuane Grimani članovi te »Scuole«, bili su podnijeli na vladu za Dalmaciju zahtjev da se taj izbor poništi kao protivan čl. I, dio I. odnosnih pravila, jer da taj član isključuje od pripadnosti staležu (»ceto dei Bombardieri«) krčmare, mesare, fakine, pa »daziere« i svakoga koji ima nečasno zanimanje (»di professione disonorante«). A Devecchi je tražio da se zahtjev odbaci, jer da se navedeni član pravila odnosi samo na niže služitelje privatnih poduzeća, a ne i na upravitelja javnog poduzeća kakav je on.² Ne znam kako je stvar svršila.

¹ Nota spesa annuali Salariati di questa Comta., kod mene.

² Spis, molba Devecchija, u arhivu M.

BRATOVŠTINA SV. PROŠPERA (Stolna crkva — Hvar)

Do osnutka te bratovštine je došlo tako, da je najprije 25. II. 1674. g. Veliko vijeće jednoglasno (18) zaključilo da se Sv. Prošper uzme za suzaštitnika grada, pa je zatim jednaki zaključak donio i kaptol 2. VIII., a na to je biskup Ivan Andreis 21. X. u svojoj palači, pred kanonicima, izdao odluku kojom je Sv. Prošper proglašen suzaštitnikom grada i dijeceze i da se za njegov budući oltar ustanovi posebna bratovština čiji će predsjednik držati jedan od ključeva svečeve rake. Zatim su se 26. X. sastali plemići Frane Lupi, Marin Jakša, Matij Hektorović, Alvize Vidali, Petar Kav. Stalio, Ivan-Krstitelj Vidali, Julije Jakša, Ivan-Nikola Jakša, Jerolim Ivanić, Jakov Vidal i Aleksandar Gazzari za se i za Nikolu Nicolini p. Ivana, te osnovaše bratovštinu i utvrdiše pravila u 27 točaka. Biskup Andreis 11. II. 1676. g. odobri pravila i izabra prva dva predsjednika, Franu Lupija i Marina Jakšu, te prvome preda jedan ključ rake.¹

Ivan-Krstitelj Vidali oporukom od 15. II. 1685. g. ostavi bratovštini 200 dukata i još toliko ukoliko bi baštinici zakasnili to dati.² Dne 12. V. 1686. g. Jerolim Vidali p. Ivana-Krstitelja proda bratovštini dvije zemlje na položaju Vošice na Visu za cijenu od 82 cekina (»ruspidi«) po 26 lira jednako lira 2132, a istodobno iste zemlje bratovština dade prodavaocu na dvije godine u zakup uz godišnju zakupninu od 128 lira (6% prodajne cijene).³ S tim u vezi baštinici su se začlanili u bratovštinu, izuzev opata Antuna Vidali koji kao svećenik, po pravilima, nije smio biti bratim.⁴ Još 1690. g. Vidali nisu plaćali bratovštini legat od

¹ G. Machiedo, Memoria di San Prospero. Split 1872; i drugi spisi u arhivu M.

² Oporuka u arhivu M.

³ Ugovor, kod mene.

⁴ Podaci u arhivu M.

200 dukata, pa je bilo zaplijena njihovih nekretnina i parnica među braćom baštinicima.⁵

25. V. 1727. g. knez-providur Dominik Pasqualigo udovolji molbi bratovštine za koncesiju (gratia) komada općinskog zemljišta (24 padovanska konopa) na Visu u položaju Korita.⁶ Mletački je senat 23. VI. 1729. g. tu koncesiju odobrio. Kako su zatim neke obitelji izginule, a Ivanić i Stalio istupili, to je bratovština (od pet članova samo) 12. V. 1752. g. agregirala obitelji Felicija Boninija, Frane Gazzarija, Jakova Angelinija i Dominika Hektorovića.⁷ Godine 1758. baštinici p. Ivana-Krstitelja Vidali nagodili su se s bratovštinom u pogledu gore navedenog legata zbog kojega je spor trajao više od 50 godina. Margarita Vidali, p. Jerolima p. Ivana-Krstitelja, priznala je dug, koji je s kamata bio narastao na 8135 lira, ali ga je podmirila tek 1770. g.⁸ Kada se gradio novi oltar za Sv. Prošpera, na skupštini bratovštine (1768. g.) neki su predlagali da se u tu svrhu upotrebi iznos od 3421 l. što su na račun duga bili povratili baštinici p. Jakova Vidali, ali to nije prihvaćeno, pa je 1770. g. bratovština taj iznos, koji je bio sav u zlatu i bakru, dala u zajam uz 6% Marinu Jakši p. Julija, koji je za to dao u hipoteku dvije svoje zemlje na Visu, na 10 godina, a sve s odobrenjem kneza-providura Antuna Zuerini 1775. g.⁹

Tada je sastavljen i jedan popis imovine bratovštine iz kojega se vidi da su razni članovi uprave uzimali novac bratovštine kao zajam, da je p. Ivan-Nikola Jakša bio bratovštini darovao 4 srebrna kandilara, 1 srebrni križ i srebrnu lampu, te u novcu 100 cekina, da je neki legat bila ostavila Marka, udova Abrama Vučićevića (Vucichievich), a biskup Andreis neke tražbine, te da je postojao neki spis »atto seguito circa il quadro della B. V. della Pietà« i dva nacrti novog oltara Sv. Prošpera.¹⁰ Po popisu iz 1791. g. bila je darovala Doma, žena Antuna Marušića, 1 prsten, te neki stranac, zlatar, svoj alat.¹¹

Od 1782. g. bio je još i 1792. g. predsjednik bratovštine Petar Angelini p. Jakova, ne sazivajući skupštini, ni mijenjajući upravu, pa je knez-providur na pritužbu bratima Petra Vidali p. Jakova i nakon uzaludno opetovanih naloga Angeliniju, postavio Frana Gazzarija za provizornog predsjednika, a 19. VIII. naredio je Angeliniju da preda ovome sve spise, kasu itd. Angelini se poziva na mletačku vladu i mora da je uspio, jer je još 1797. g. bio predsjednik, dok je kao njegov opunomoćenik poslove vodio Frane Gazzari. Nakon smrti obojice, bratimi su 1802. g. od austrijske vlade zatražili dozvolu da se održi skupština za izbor nove uprave i za uređenje stanja bratovštine. Kada je dobivena dozvola, održana je 7. V. 1804. g. prva skupština poslije 24 godine, a pretsjedao je Ivan Vanier, vicedirigent, i bilo je prisutno 8 bratima. Zaključeno je da novi predsjednici (Marin Gazzari p. Ivana i Rafael Jakša) zatraže od baštinika p. Petra Angelini predaju stvari, spisa i novaca bratovštine da mogu s utjeranim iznosima »riattar la capella«,

⁵ Isto.

⁶ Isto.

⁷ Isto.

⁸ Isto.

⁹ Isto, pismo.

¹⁰ Isto.

¹¹ U arhivu M.

te da se sakupe milodari, u prvom redu od ribolova srdela. Preko vlasti, pak, zatraženi su spisi bratovštine koji su se nalazili u rukama baštinka p. Frane Gazzarija.¹²

Od osnivača bratovštine postojali su 1803. g.: šest nasljednika Marina Jakše, jedan nasljednik Julija Jakše, tri nasljednika Jakova Vidali i tri nasljednika Aleksandra Gazzarija, a od onih agregiranih 1752. g. postojali su 1803. četiri nasljednika Jakova Angelini i dva nasljednika Dominika Hektorovića »fù il Giovine«. ¹³ Iz popisa imovine, koji su predsjednici bratovštine 1804. g. na zahtjev vlade ovaj poslali, vidi se da je bratovština onda imala zemlju Korito na Visu i Slavac u starijegradskom polju, te prihod od elemozine, dok je trošak imala za klerike, sakristu, godišnju misu pjevanu za duše pokojnih bratima, prah prigodom slavljenja, vosak, ulje i slično.¹⁴

¹² Spisi u arhivu M.

¹³ Isto.

¹⁴ Isto.

BRATOVŠTINA SV. KRIŽIĆA (Stolna crkva — Hvar)

Nakon događaja od 6. II. 1510. g., kad je križić u kući Bevilaqua procurio krvlju, nastalo je u Hvaru veliko štovanje tog križića kojeg su držali u jednoj kutiji na oltaru Gospe u stolnoj crkvi. Ubrzo se stalo željeti da bi se ustanovila i bratovština za odnosni oltar. Međutim, prepreka je bila u tome, ne samo što je trebalo urediti posebni oltar, već što još 1539. g. knez-providur Francesco Coppo (1537—1539) nije dopuštao da ta bratovština bude pod imenom Sv. Križa u stolnoj crkvi, jer je pod tim imenom u Hvaru postojala bratovština u franjevačkoj crkvi.¹ Ali, početkom 17. stoljeća već je postojala bratovština »della Crocetta«, tj. Križića.²

1. IX. 1712. g. knez-providur Zorzi Bembo je odobrio prodaju izvršenu dražbom 2. VIII. 1711. jednog vrta u Jelsi u Lučici, ograđenog zidom i zasađenog narančama, koji je bio vlasnost nasljednika pok. so-prakomita Nikole Vidali, dužnika iste bratovštine Presv. Križa (ili Križića) u Hvaru, koja ga je i kupila za lira 682, sol. 18. Križiću je sjajan oltar sagradio 1692. g. Jerolim Vidali, a pred tim oltarom bratovština je imala svoje grobnice. Lucija Cavagnin je oporukom od 1. X. 1718. g. odredila da kao sestrima bude tu pokopana.³ Margarita Markovinović iz Korčule je oporukom u Hvaru 15. II. 1723. g., ne samo odredila da bude pokopana u kapeli Sv. Križa, već je i bratovštinu Križića »nelia Cathedrale« postavila kao svoju univerzalnu baštinicu.⁴ Tako isto i bratim Ivan Kraljić iz Brusja 1726. g.⁵ I Andrijana Sarić iz Visa bila je sestrima i oporukom u Hvaru 31. I. 1730. g. je odredila da bude pokopana u stolnoj crkvi u kapeli i grobu bratima Presv. Križa.⁶ Isto

¹ Sommario carte attinenti alla Crocetta, kod mene.

² G. Novak, Hvar. Beograd 1924.

³ Oporuka u arhivu M.

⁴ Isto.

⁵ Isto.

⁶ Isto.

tako i sestrima Margarita Kravarić 1737. i Vicka Gabelić p. Petra 1740. g., te bratim Zuane dal Frà 1750. g.⁷

⁷ Oporuka u arhivu M.

BRATOVŠTINA SV. DUHA (Hvar)

Ova se bratovština prvi put spominje u ispravi od 6. VI. 1468. g. kada su se bratimi sastali u crkvi Sv. Duha, pozvani zvonom kao obično, te jednoglasno zaključili izvršiti gradnju nove crkve započete oko stare. Tada, po pamćenju, sastaviše pravila koja su od starine («antiquitatis») imali, a bila su se izgubila. Prema tome postojala je ta bratovština već oko 200 godina prije, ali je možda propadanjem stare crkve i sama bila zaboravljena. Svakako 1468. g. ona je obnovljena s pravilima po pamćenju. Bratovština je već od prije imala zemalja od kojih su prihodi služili njenoj svrsi, jer u prvoj točki obnovljenih pravila kaže se da su bratimi dužni naći novčanih sredstava, a naročito prihode koje je bratovština već imala. Bratovština je imala i gastalda. Bratimi su morali, na zvon zvona, dolaziti u crkvu na sastanak, a tko ne bi došao plaćao je globu od 5 sol. Kroz godinu dana bratimi su bili dužni nabaviti tuniku, jer bi inače platili po 5 lira za svaki mjesec zakašnjenja. Trebali bi se odijevati u tuniku kad god bi skupština odredila, uz prijetnju globe od 5 sol., izuzev nekog g. Nikole Andrijina («ser Nicolò di Andrea»), i onih za koje bi gastald priznao da su u nemogućnosti. Kome je otac bio bratim može ući u bratovštinu kroz 15 dana otkad bude pozvan, uz uplatu jednog dukata, prema starom običaju ili statutu, a poslije toga roka uz uplatu od 5 dukata za svako zakašnjenje, te je kroz godinu još morao pribaviti i tuniku. Priznanje članova bratima moglo je uslijediti samo na blagdan Sv. Duha. Kad koji bratim umre u gradu («in la Terra») dužni su svi ići na zadušnice, inače se plaća globa od 20 sol. A kad bratim umre izvan Hvara («four da Lesina») do sto milja, bratovština ga je na svoj trošak morala sprovesti u Hvar, ukoliko pokojnik nije bio drugačije odredio. Svake godine, u blagdane Sv. Duha, bratovština je birala tri gastalda, dva prokuratora i dva suca. Svi su morali slušati naloge gastalda glede nošenja križa i svijeća, pjevanja i reda u procesijama, uz prijetnju globe od 10 sol. Dužnost je gastalda bila paziti da se sve odredbe vrše, utjerivati globe i prihode, prodavati na dražbi prihode od imanja, držati o svemu knjigu i davati svake godine račun, uz prijetnju globe od 20 sol. za svaki prekršaj. Prokuratoru su imali u prvom redu brigu o crkvi i napominjati gastaldima njihove dužnosti. Suci, kad god bi ih zatražili, morali su dijeliti pravdu, a kada njih nije bilo zamijenjivao bi ih gastald.

Na skupštini od 21. V. 1469. g. bratovština je, potvrđujući navedene propise, dodala još neke stare kojih se sjetila: bratim ne smije vrijeđati bratima, jer inače plaća globu od 20 sol. za uvredljive riječi, 5 lira za udarce šakama i uopće rukama, a biva isključen iz bratovštine za udarce nožem i za druge čine.¹

¹ Constitutiones Fratral. Sancti Spiritus, prijepis kod mene.

O toj bratovštini kaže apostolski vizitator Valier, koji je nazivlje »Societas Disciplinatorum«, da običavaju bratimi u blagdanima Apostola i u prvoj nedjelji svakog mjeseca i drugim pomičnim svetkovinama procesijalno obilaziti sve crkve pjevajući litanije, a u molitvi služe se samo nekim molitvama na hrvatskom jeziku (»in idiomate Illyrico«) odobrenim od biskupa, da na dan Duhova slave, a na dan Sv. Nikole i na dan Duhova i na dva susljedna imaju gozbe kojima prisustvuju kapelani crkve Sv. Duha na trošak bratovštine. Valier spominje i neka od pravila gore navedenih, pa dodaje da bratima ima 56, a da kapelanu za mise i večernjice daju 65 malih libara. Bratovština je uz crkvu uvijek imala i svoju kuću, koja je u doba Valiera (1579. g.) imala tri lokala i u kojoj je stanovao čuvar crkve.²

Bratovština je imala u crkvi svoje grobnice, a i žene su mogle biti članovi. Tako je Manda Bodlović, po oporuci od 19. I 1710. g., kao sestrima bila pokopana u grobu bratovštine; Kata, udova Rade Domjana po oporuci iz 1715. isto, ali kao kći jednog bratima (»per esser figlia di uno dei confratti«); Dobra Duklin p. Nikole udova Grgara Palarića isto, po oporučnoj odredbi od 18. IV 1723., kao žena bratima.³

Bratovština je, za Valierove vizitacije (1579. g.) imala svoju zastavu (»vexillum unum cum sua cruce ex argento«), ali današnja zastava nosi datum MDCCXVIII.

Godine 1737., na sastanku bratovštine, bilo je zaključeno nabaviti crveni damask za nakit kapele glavnog oltara i odnosnu svilenu franzu iste boje, po prijedlogu bratima Grge Budrovića postavljenom s privolom sudaca Antuna Bracanova, Tome Budrovića i Filipa Filipčevića. Ostali prisutni bratimi bili su Marko Dobrošić, Ante Kovačević, Zuane Barišić, Marin Zaninović, Luka Gjurišević, Petar Petrić, Zuane Žurić (Xurich), Iseppo Arvanić, Ante Bodlović, Šimun Domančić, Dinko Tudor, Miho Filipčević, Luka Bracanova, Zorzi Grego i Luka Barbarić.⁴

Danas bratovština postoji pod imenom Sv. Nikole.

² Valierova vizitacija.

³ Oporuke u arhivu M.

⁴ Podaci u arhivu M.

BRATOVŠTINA SS. FABJANA I SEBASTIJANA (Jelsa)

Ova se bratovština spominje već u oporuci Zuane Radivojevića od 23. X 1558. g. po kojoj ostavlja bratovštini, svake godine, legat 1 kace masta i nešto smokava sa zemlje Zagrade. Bratovština je bila u crkvi Sv. Marije i tu je imala svoje grobnice. Zuane Obradić p. Bertucija je odredio po oporuci od 24. I 1560. g. da bude pokopan u grobu bratovštine.¹ Bratovština je bila sastavljena od ribara, imala je neke nekretnine i primala je 1/19 od ribolova. Tako kaže Valier u svom izvještaju iz 1579. g.²

Bratovštini je Pavao Babić u Jelsi oporukom od 20. XII 1596. g. ostavio vinograd u Blatu »sotto la casa di Craiancichi«.³ Po oporučnoj

¹ Oporuka u arhivu M.;

² Valierova vizitacija;

³ Oporuka u arhivu M.;

odredbi Ivana Obradića p. Matije od 6. III 1603. g. njegovo imanje imalo je pripasti bratovštini SS. Fabjana i Sebastijana (te bratovštinama Sv. Jakova u Pitvama i Sv. Roka u Jelsi) u slučaju da mu žena ne rodi muško dijete.⁴ Luka Taveljić je oporukom od 19. IV 1603. g. odredio da bude pokopan u crkvi Sv. Marije u grobu bratovštine, kojoj je ujedno ostavio vinograd negdje u Vrisniku obrađivan od Luke Carića.⁵ Pop Aurelije Stanojević je oporukom od 13. II 1651. g. ostavio bratovštini tri vinograda pod Pitvama na položaju Dolac.⁶ Pavao (Polo) Filippi u Jelsi je oporukom od 13. IV 1652. g. ostavio bratovštini 600 dukata, uz obvezu da se od kamata plaća kapelan, koji će čitati mise za siromahe koji rade u polju i za dušu ostavitelja i njegovih roditelja. U iste svrhe ostavio joj je i korist jedne kuće.⁷ Bratovština je imala tri komada zemlje u Maloj Stinivi koje je 4. XII 1729. g. prodala za 40 lira Tomi Selemu.⁸

Među nekretninama koje su se imale, po odluci mletačke vlade od 24. X 1739. prodati na javnoj dražbi 11. XII u Mlecima kod Sv. Jakova, nalazile su se i zemlje bratovštine ostavljene od: p. Tome Dragina oporukom od 12. IX 1689., od p. Marina Fantolina, od p. Aurelija Stanojevića oporukom od 13. II 1651., od Tome Selema oporukom od 4. XII 1729., od Jurja Drinkovića p. Nikole oporukom od 21. VI 1720., od p. Šimuna Bojanića oporukom od 7. V 1751., od Kornelije, udove Stjepana Dobronića oporukom od 20. VIII 1706., od p. Stjepana Vidali oporukom od 17. VIII 1676., od p. Marka..... oporukom od 21. IX 1652., od braće Nikolić i od p. Gargića. Među nekretninama su još bile: kuća s vrtom gdje je stanovao župnik, još dvije-tri kuće u blizini, kuća kraj vrta, tri magazina pod Ložom, kućica kraj župske crkve u kojoj stanuje remeta, jedna zidina ostavljena bratovštini od p. Luke Grubanovića, jedna ostavljena od Marina Fantolina, neke zidine s vrtovima blizu Ribole (sadašnji naziv Libora), nekoliko vrtlića kraj Stanojevića, jedna zidina ostavljena od p. Antuna Miloševića, te još nekoliko.⁹

Onih 600 dukata što je p. Polo Filippi bio ostavio bratovštini za kapelana, njegovi su baštinici bili dali na kamate, i to 200 p. Ivanu-Krstitelju Vidali, 200 gospodi Dobrunić p. Jurja, dok je 200 bilo ostalo kod baštinice Jerolime... U smislu odluke kneza-providura Zilio Morosinija od 25. II 1658., a suglasno oporuci Pola Filippi, bratovština je izabirala kapelana i imala se brinuti za utjerivanje kamata od novčanog legata. Ali, spomenuta je Jerolima u neko doba stala zahtijevati pravo tog izbora za sebe, a bratovština se bila tome prilagodila i zbog samih poteškoća oko utjerivanja kamata od zajmoprialaca. Međutim, 1769. g. je Lazarina Scrivani Filippi Dumaneo, kći iste Jerolime i jedina nasljednica p. Pola Filippi, priznala zabludu svoje majke i prepustila bratovštini izbor kapelana i utjerivanje kamata.¹⁰

Na skupštini bratovštine od 1. V 1791. g. tražio je Vicko Burata Stari da mu se dade u najam na 29 godina uz godišnju najamninu od

⁴ Oporuka u arhivu M.;

⁵ Isto;

⁶ Oporuka, kod mene;

⁷ Izvadak iz oporuke, kod mene;

⁸ Spis u arhivu M.;

⁹ Spis u arhivu M.;

¹⁰ Spis, kod mene;

10 lira zidina blizu Slatine, koja je već bila upotrebljena kao vrt, dok je Stjepan Vidali p. Stjepana pitao da mu se daje u zamjenu za nekretnine dvostruke vrijednosti. Prvi prijedlog je prihvaćen sa 28 protiv 13, a drugi sa 24 protiv 12 glasova.¹¹ Za francuske vladavine spomenuta zidina-vrt, držana od Vicka Burate, bila je dana bratovštini Presv. Sakramenta. To se razabire iz spisa iz 1813. g. o pravdi oko tog vrta-zidine između Burate i nekog Koludrovića.¹²

¹¹ Spis u arhivu M.;

¹² Isto.

BRATOVŠTINA ČISTILIŠTA (DEL PURGATORIO) (Jelsa)

Ova je bratovština postojala početkom 19 stoljeća, ne znam u kojoj crkvi, ali po svojoj prilici u župskoj. Bratovština se spominje u spisima spora iz 1804. g. povodom istupa iz bratovštine bratima Tome Vlahovića i sina mu Luke, zbog uvreda dobačenih mu od bratima Bartula Scrivanelija. Vlahovići su se obratili vlastima u Hvaru (Superiorità locale) da bi im istup odobrili. Pozvani od vlasti, predsjednici bratovštine Jakov Angelini i Tadija Tomić usprotivili su se istupu tvrdnjom da uvrede nije bilo i da prema pravilima (Madreregola, capo XVIII) bratovštine, onaj koji vrijeđa ima biti kažnjen od same bratovštine. Prvi put globom, a drugi put isključenjem, ali bratimi ne smiju sami istupiti ako nema razloga o kojem bi sudila vlast. Pritom su se pozivali na jednu odluku bratovštine od 2. XI 1753. g. odobrenu od ondašnjeg kneza-providura 18. XI 1754. g. Apelacioni sud u Zadru naredio je da se, prije nego se u Hvaru odluči, saslušaju Vlahovići.¹

¹ Spis u arhivu M.

BRATOVŠTINA SV. NIKOLE (Stari Grad)

Ova je bratovština, po izvještaju Valiera, držala istoimenu crkvu. Među nekretninama, koje su se imale po odluci mletačke vlade (24. X 1739) prodati na javnoj dražbi (11. XII) u Mlecima kod Sv. Jakova, nalazile su se i one ostavljene ovoj bratovštini od: p. Julije, udove Ivana-Frane Hektorovića oporukom iz 1665. g., p. Kate, udove Jurja Bartulovića iz 1662., Jerolime, udove Nikole Kovačevića iz 1662., Grifike, kćeri p. Petra Duimovića iz 1692., Paoline, kćeri Vicka Biankinića iz 1715., Dominika i pokojne mu braće Nikole Ivana i Jerolima Bertuzzi iz 1675. g.¹ Zanimljivo je da se tu govori o bratovštini Sv. Nikole i Sv. Križa u crkvi Sv. Križa. Znači li to da je bratovština onda nosila i to ime, ili je to bila druga bratovština u drugoj crkvi. Međutim, nije mi ništa poznato o jednoj crkvi Sv. Križa u Starom Gradu.

¹ Spis u arhivu M.

BRATOVŠTINA PRESV. SAKRAMENTA (Stari Grad)

Ova je bratovština bila u župskoj crkvi. Godine 1612. to je bila crkva Sv. Marije. Iste godine (9. IX.) u Hvaru su među zastupnicima onih koji su tvrdili da im pripada pravo izbora kurata bili i prokurator bratovštine Presv. Sakramenta Vicko Fabrizio i Nikola Doimičić (Doimices). Tada je bio postignut sporazum da se na pet godina izabere za kurata pop Natale Arigoni iz Splita.¹

Bratovština se spominje i 1741. g., kada je 18. II. bratovština Sv. Ivana tražila jednog kapelana za pomoć kuratu župske crkve (sada Sv. Stjepan) i u tu svrhu obećala godišnju novčanu pripomoć. Tada je i bratovština Presv. Sakramenta odlučila davati sličnu pripomoć (20 lira).²

BRATOVŠTINA SV. JEROLIMA (Stari Grad)

Kao i gornja bratovština, odlučila je 1741. g. i bratovština Sv. Jerolima davati u istu svrhu pripomoć od 15 lira. Bratovština je sigurno bila u crkvi Sv. Jerolima, koja je onda djelovala i bila u rukama franjevaca.

BRATOVŠTINA SV. IVANA (Stari Grad)

Prema gore rečenom (kod b. Presv. Sakramenta), bratovština Sv. Ivana je ona koja je 1741. potakla pitanje pomoćnika župniku i obećala pripomoć od 30 lira i imenovala kapelanom popa Ivana-Krstitelja Vidali za slučaj da ne bi sam župnik jednoga izabrao.

BRATOVŠTINA SV. RUZARIJA (Stari Grad)

U istoj prigodi, kao gornje, spominje se i ova bratovština, koja je obećala pripomoć od 30 lira.

¹ Stampa fadel. a Popolo di C. V., u arhivu M.;

² Spis u arhivu M.

Iz arhivske ostavštine R. Bučića (1874—1951), koja se čuva u Centru za zaštitu kulturne baštine, priredili smo ovaj članak. Inače o bratovštinama otoka Hvara vidi rad: N. Duboković Nadalini, Značaj bratovština za razvoj društvene svijesti na Hvaru XV—XVI st. Radovi Instituta za hrvatsku povijest, 10, Zagreb 1977., i ondje navedenu literaturu N. P.